

MAGYAR MADARTANI
INTEZET KÖNYVTÁRA

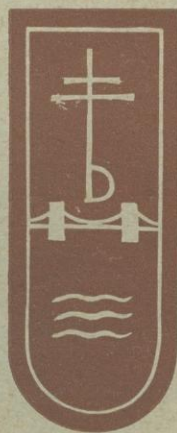
Leltári szám: _____

Könyvt. szám: _____

A TERMÉSZET

SZERKESZTI: NADLER HERBERT

1944. ÁPRILIS

KIADJA: BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS KÖZÖNSÉGE

JÖJJÖN A FŐVÁROS VILÁGHÍRŰ GYÓGYSZÁLLÓIBA!

**SZENT GELLÉRT
GYÓGYSZÁLLÓ**

260 szobás modern gyógyszálló a Gellérthegy déli oldalán. Közvetlen kapcsolat a Szent Gellért gyógyfürdővel. Előnyös áru pausalkúrák a szálló betegosztályán. Korszerűen felszerelt orvosi rendelőintézet, teljes fizikotherápia és mechanotherápia. Termál- és kádfürdők, iszaposztály, hullám- és pezsgőfürdő

Kedvezményes fürdőjegyek a szálló vendégei részére

CÍM: BUDAPEST, XI., GELLÉRT-TÉR 1

TÁVBESZÉLŐ: 268-800

**RUDAS
GYÓGYSZÁLLÓ**

Az úri középosztály kedvelt gyógyszállója. Heti panziórendszer. »Juventus« rádiumos kádosztály és rádiumos iszap. Gőzfürdő közvetlen kapcsolatban a szállóval. Modern kényelemmel berendezett szobák, orvosi rendelőintézet, kívánatra diétás konyha. Ivókúrák a szálló parkjában: a Juventus-, Hungária- és Attila-források vizével

CÍM: BUDAPEST, XI., DÖBRENTAI-TÉR 9

TÁVBESZÉLŐ: 156-070

A TERMÉSZET

KIADJA: BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS
KÖZÖNSÉGE
SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
BUDAPEST, XIV., ÁLLATKERI
TÁVBESZÉLŐ: 220-400

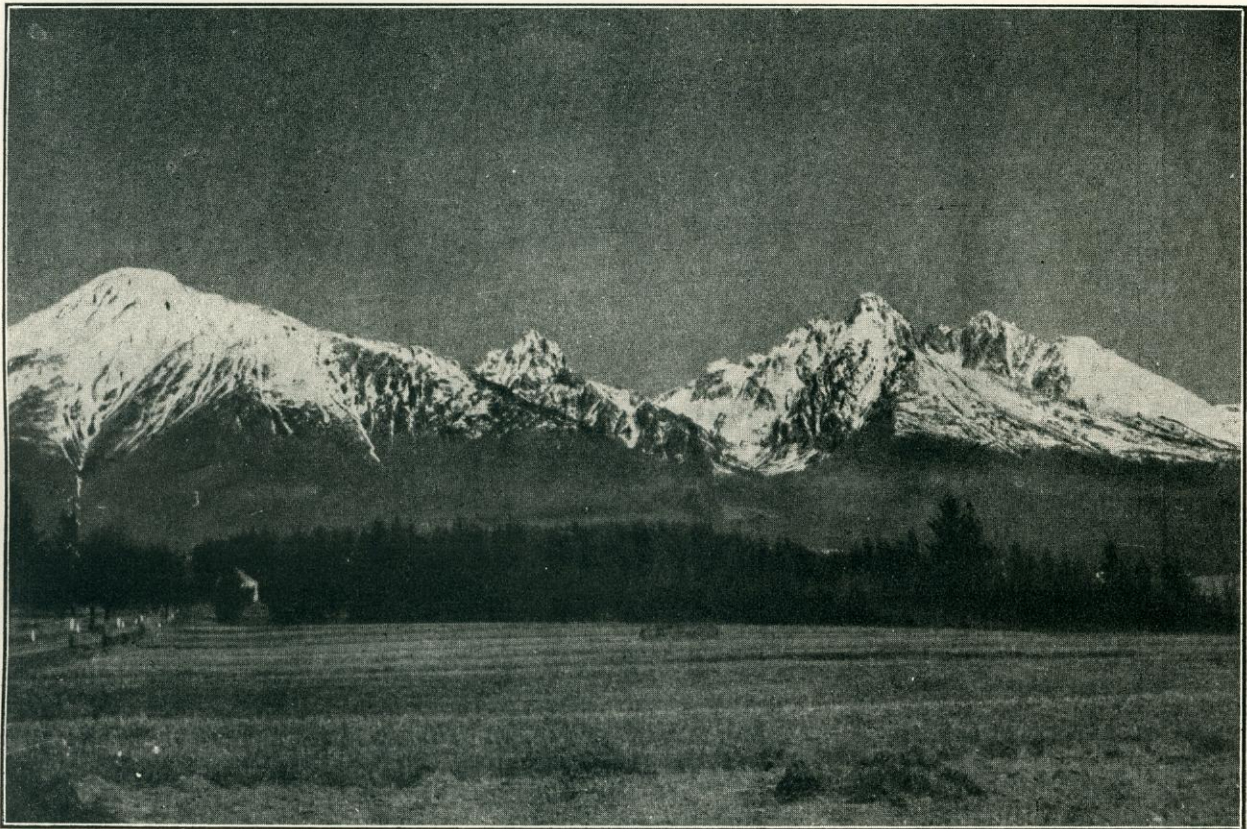
SZERKESZTI:
NADLER HERBERT
A SZÉKESFŐVÁROSI
ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYKERT
IGAZGATÓJA

MEGJELENIK MINDEN HÓ 15-ÉN
ELŐFIZETÉSI DÍJ:
EGY ÉVRE 10 PENGŐ
FÉLÉVRE 5 PENGŐ
EGYES SZÁM ÁRA 90 FILLÉR

XI. ÉVFOLYAM

4. SZÁM

1944. ÁPRILIS

A SZALÓKI- ÉS A LOMNICICSÚCS MÁJUS ELEJÉN.

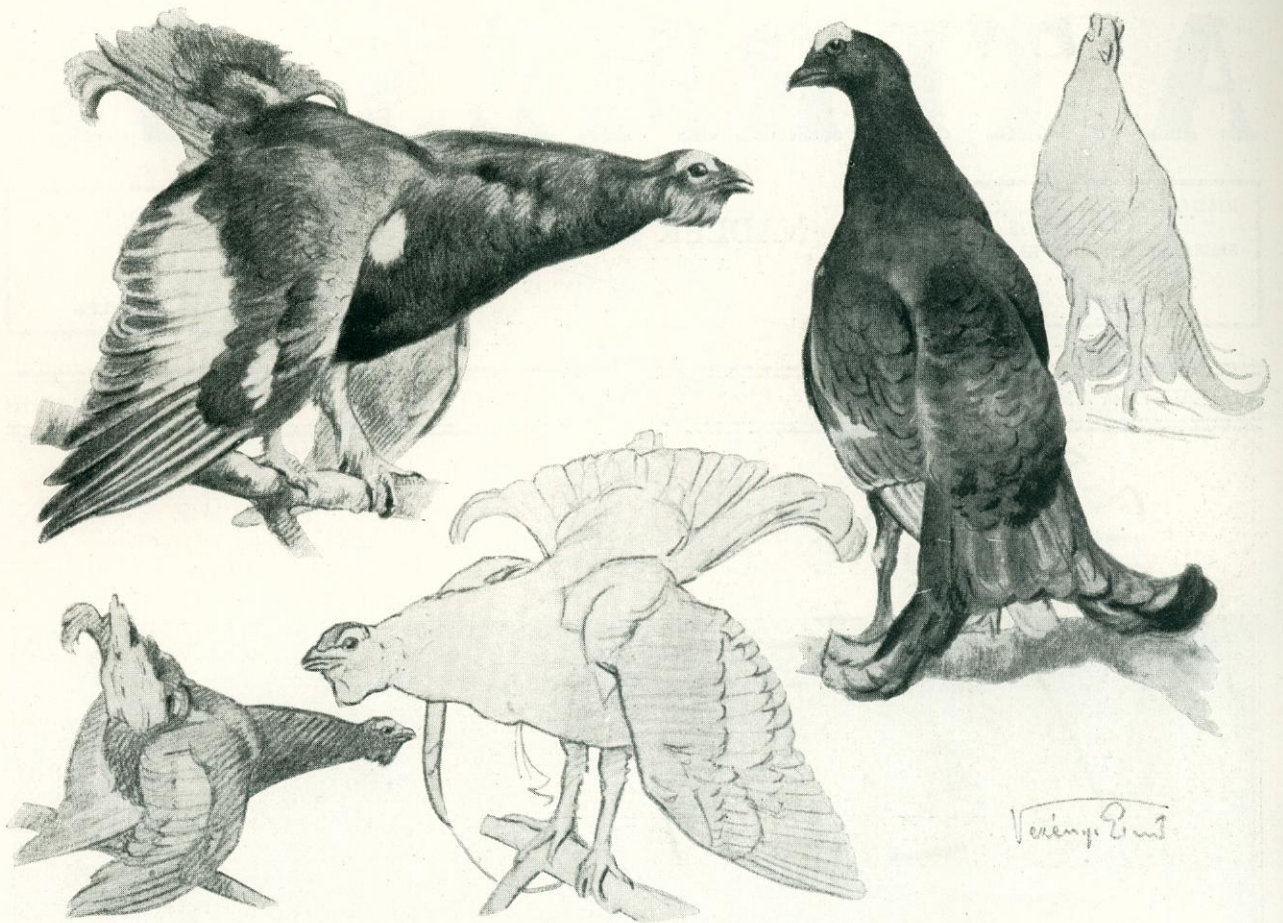
Nadler Herbert felvétele.

TARTALOM:

Nadler Herbert: Egy áprilisi reggel a Szepességben.
Rövid közlemények.
Könyvekről.

Állatkerti hírek.

Garády Magda: Felébredtünk . . .

A nyírfajdkakas Vezényi Elemér vázlatkönyvében. Ceruzarajzok.

EGY ÁPRILISI REGGEL A SZEPESSÉGBEN.

Írta Nadler Herbert.

1943. április 22.

Másfélórával éjfél után ébredek Poprád határában, a virágvölgyi erdőszlak vendégszobájában, és gyorsan öltözködve készülődöm az indulásra. Meg kell előznie a derengés legkezdetén dürgőhelyükre beszálló nyírfajdokat, ha »kiskakas«-t akarok lőni. Márpedig akarok, hiszen azért szereztem útlevelet, magyar határátlépési engedélyt, szlovák »vizum«-ot, a budapesti rendőrfőkapitányságtól fegyverkiviteli és behozatali, a szlovák követségtől fegyverbeviteli és kihozatali engedélyt, azért jöttem tegnapelőtt — tíz órát utazva — Budapestről a Magas-Tátrába és váltottam tegnap Poprádon a főszolgabírótól, illetve Szepesszombaton az adóhivatalban vadászjegyet.

Sietek, mert jóval virradás előtt kell — szállásomtól ötnegyedóránnyira — a dürgőhelyre érnem.

Tegnap délután már ott jártam, hogy nappali világosságnál tájékozódjam a hajnali les körülményeiről. Poprádon székelő két jóbarátom, aki erre a ritka vadászati alkalomra meghívott és a várostól hat kilométernyire a dobsinai országúton gépkocsin kihozott a Virágvölgybe, kísért fel oda. Keleti oldalán, öreg fenyőerdőben, hatalmas sudár törzsek között, egy óra alatt kapasz-

kodtunk fel a tenger színe fölött körülbelül 900 méter magas *Vysova* nevű tetőre. Háttere északi irányban a Magas-Tátra havas csúcsainak csipkés sora, déli irányban pedig leláttam a Hernád völgyére és rajta túl az Alacsony-Tátrának ugyancsak még hófoltok csíkozta, halványkékes körvonalaiba.

A hegyhátról lekerültünk az enyhén lejtő déli oldalra, a terjedelmes tarvágásba, a nyírfajdok hajnali találkozóhelyére. Az erdőőr néhány csenevész, kis élő fenyő között, egy-két elszáradt faváz szomszédságában — az elmúlt reggeleken messziről megfigyelt, leginkább látogatott dürgőhelyen — a lúcs- és a jegenyefenyőágaiból leskunyhót épített. A kívülről fenyőgallyas boglyának vagy sűrű kis bozótnak látszó, sátorszerű alkotmány csak akkora, hogy két ember, egymás mellett állva, fér el benne. Tülbombos falain itt-ott egy-egy tenyérnyi nyíláson lehet sötétes belsejéből gazos, avarfüves környezetére kikandikálni és esetleg kilőni, ha . . . van mire.

Aztán, hogy meghallgattuk az erdőőr előadását a nyírfajdok naponta észlelt hajnali szokásairól és napnyugta tájt a helyszíni szemlével végeztünk, a hegy déli oldalán, mindvégig gyéren fás és bokros vágásban, keletnek cserkelve, másfélóra

A virág völgyi erdészlak. A szerző felvétele.

alatt visszakerültünk az erdészlakhoz. Útközben öt őzet, köztük két derék bakot láttunk. Az őzek még ép téli ruhájukat viselik; a két bak közül az egyiknek még barkás az agancsa.

Barátaim tegnap este gépkocsijukon visszatértek a városba, engem az erdőőr gondjaira bízva. Amikor a derék ember ébresztés céljából $\frac{3}{4}$ 2-kor a szoba ajtaján kopog, már a Tell-puska csövéből törlöm ki az olajat. Ugyanis a kakas legjellegzetesebb díszének, sarlóalakú farktollainak épségét a serétraj tépésétől féltve, és a biztosan irányítható golyólövést egyébként is mindig jobban kedvelve, ma lehetőleg az 5-6-es kis golyóval lőnék. Ennek ellenére — hogy minden eshetőségre felkészüljek — fényképezőgépen és kabátomon felül serétespuskám is kísérom vállára akasztom.

2 órakor lépünk ki a házból. Holdvilágos, csillagos, jócskán hűvös az éjszaka. A barnavöröstarka, kuvaszalakú, nagy darab házórző eb kedveskedve dörgölődzik gazdája lábához. Engem is megtúr mellette, hiszen este már megbarátkoztunk egymással.

Megint az öreg fenyvesben, ahol tegnap délután mentünk fel a tetőre, mászunk a hegyoldalon, lassan, ütemesen lépkedve, fölfelé. A magas fák éjjeli árnyékában helyenként villanyos zseblámpámmal kell lábam elé világítá-

nom, hogy meg ne botoljak és el ne vágódjam. Másutt meg, ahol ritkább az erdő, a Hold a fák tövéhez sápadt fényfoltokat szórva, csalóka képet fest arról, ami körülöttünk van és... ami nincs.

Amíg csendesen, szótlánul felkapaszkodunk a hegyháttra, eltelik egy óra és ráérek eltűnődni törekvésem célján és értelmén, egybevetve a jelent a mult emlékeivel. Harminc évvel ezelőtt a magyar kincstár zólyommegyei, karámi erdőgondnoksága területén, az *Obrubovanec* nevű hegyen május elején őzbakra és vadkanra cserkelve, el-elnézegettem a vágásban hol a földön, hol a korhadó tuskókon vidáman dürgő nyírfajdkakasok bohókás viselkedését, de eszembe sem jutott akár csak egyet lőni, mert akkor még erős volt bennem a trofeagyűjtésszenvedélye, s mivel sem agancsuk, sem agyaruk nincsen, díszes tollazatuk pedig a szobában a portól, a takarítástól s a molytól pusztul és a nap- és lámpafénytől fakul, nem néztem őket kívánatos vadászszákmánynak. Most meg — harminc év multán — a sok trofeás nagyvad elejtése után, a változatosságért, a ritka másféle élményért, éppen nyírfajdkakast szeretnék látni és lőni.

Tavaly is ezért vendégeskedtem május elején öt napig a Magas-Tátrában. Öt hajnalon mászkáltam, leskelődtem, füleltem a még sok hóborította Szalóki-csúcs alatt, a kis nyírcsoportok tarkította, helyenként vizenyős, nagyobbára igen hézagos növendék fenyvesben, hallottam is itt-ott egy-két kakast röviden megszólalni, de ennek a nagyon éber madárnak megkereséséhez és belopásához — hacsak nem lessük szokott helyén valami alkalmas fedezékből — huzamos csacsogására van szükség. Ilyen nem volt, azért nem is láttam belőlük egyet sem. A helybeli vadászok

A nyírfajok dürgőhelye a Szalóki-csúcs alatt. A szerző felvétele.

véleménye szerint abban volt a hiba, hogy későn jöttem fel a Szepességbe, a dürgés java idejét elmulasztottam.

Ezen a kudarcon okulva, jelentem meg ezidén két héttel korábban Ótátrafüreden, és tegnap hajnalban megint ott jártam — félóránnyira az üdülőtelep fölött — ahol tavaly került a szerencse. Ámde borongós, szeles volt az idő, alulról, a Poprád tája felől, sötétes felhők nyomultak fel a hegyek oldalába, köd szűrődött az erdőbe, s a kakasoknak nem kerekedett kedvük hosszasan hangoskodni; amikor az időjárás látásukat és hallásukat korlátozza, bizalmatlanok és titkolózkodók. Nem is árulta el jelenlétét egész reggel egy sem, s a fenyvesek tollas lakói közül nem láttam mást, csak néhány keresztcsőrűt. Ez, az életmódjában sajtószerű madár ilyenkor — amikor a hegyeknek ebben a magasságában csak két-három hete olvadt el a hó, s a növényzet még csak óvatosan eszmél rá a tavaszra, a vágásokban a kevés kőbokrak bimbózni kezd és a rekettyefűz barkái éppen csak, hogy kinyíltak, amikor a fajdokban ébrednek a fajfenntartás ösztöne — többnyire már felnevelte fiókáit, mert fészkelésének, tojásrakásának ideje egybeesik a fenyőmag — legkedveltebb tápláléka — érésével, ez pedig zord télen, januárban, februárban van.

A nyírfajdkakással összefüggő emlékeimen elmerengve, felértem a tetőre és túlsó oldalán, a hegyeríncsel párhuzamosan, még egy darabig nagyjában vízszintes ösvényen, fiatalabb fenyvesben haladunk célunk felé.

Aztán lejjebb ereszkedünk a tarvágásba. Ott szabadon jár a hideg, a holdvilágban csillog a dér és lábunk alatt zizeg a fagyott fű. Kísérőm meglegedetten súgja, hogy dürgésre nagszerű az idő.

$\frac{1}{4}$ 4-kor leskunyihónkhoz érünk és mindjárt elrejtőzünk benne, mert a csillagok fénye már gyengül, s a keleti látóhatár fölött az égbolt halványan rózsásodni kezd. Az erdőőr csendesesen megtölti nála lévő serétespuskámát. A célzó-távcsöves kis golyóst még nem töltöm meg; úgy vélem, ráérek vele, hiszen még éjszaka van.

Alig öt perce, hogy fenyőgallyas sátrunkba bujtunk, valami zúgásszerű suhintás, utána halk zörgés, majd fújás, püsszegés és furcsa susorgás töri meg rejtélyes módon a környék hajnali némaságát. Kísérőm fülembé súgja, hogy — itt a kakas!

A különös hangok erősödnek, változatosan egymásba folynak, s az erdőőr megint súgva mondja, hogy — ketten vannak ám!

Nem látjuk, csak halljuk őket. A lejtőn, leskunyihónkon alul, a sötét fűben, gazban civakodnak.

Különféle neszezésüket, csacsogásukat, nótázásukat betűkkel kifejezni alig lehet. Hol sziszegnek, mint a haragvó gúnár, hol mintha békák

A két «kiskakas» arra az elszáradt fenyővázra függesztve, amelynek tetején utoljára «tilinkóztak».
A szerző felvétele.

módjára kurutyolnának, hol meg a víz dallamos bugyborékolásához hasonlóan tilinkóznak, míg csak egy rövid rukkantással torkukon nem akad a szó: — Gulluru... gulluru... luru... luru... luru... krk... cshui...

Lassan virrad, s a két kakas versenyt gulyáz, egyet-egyet röviden, halkan krákog és sziszeg, tőlünk serétlövésnyire... látatlanul: — Gulluru... luru... luru... luru... luru... krk... tysss...

Egyszerre zörgés, csapkodás, suhogás jelzi, hogy összezördültek, szárnyrakeltek és éppen fölöttünk szállnak el egy darabot hegynek, majd 120—150 lépéssel feljebb folytatják a szószátyárkodást.

— Gulluru... luru... luru... luru... tysss! — hangzik megint onnan, ahová elkalandoztak.

Halad a derengés, már nappalodni kezd, de a kakasokból még semmit sem látunk.

Aztán elhallgatnak, az öregebbik — az erősebb jógán — nekitámadt a fiatalabbnak, felrebbentette és utána szállva, elűzi. Végre látom is őket, amint — egyik a másik nyomában — a vágás fölött nyílegyenesen a levegőt hasítva, húznak keletnek.

Néhány másodperc multán eltávozásuk irányából, 2—300 lépésről hallik gurulyázásuk.

A fűben rejtőző, még láthatatlan tyúkok valahol közelünkben szerényen motyogva, kotyogva, csalogatják, bolondítják hetyke udvarlóikat, azért remélhetjük, hogy legalább egyikük — bizonyára a legbátrabb verekedő — még visszatér fedezékünk tájékára.

Megtöltöm kis Tell-puskámat, hogy méltó módon fogadjam. Jobban örülnék neki, ha golyóval lőhetném meg.

Az idő 4 órára jár, s az egyik kakas megint közelebb tilinkózik. Szememmel keresve, sikerül felfedeznem a messziről feketének látszó madarat. Lesboglyánktól keletre száz lépésnyire, egy alacsony, alig méteres, csonka fenyőn nyújtogatja nyakát, pirosdíszes kis fejével bólogat, és közben bugyborékol belőle guruló hangja. Megnézem a messzelátóval, majd ráfogom a puskát, de a célzótávcsőben nem látom tisztán; köztünk a száraz avarfű hosszú, sárga száalai fátyolozzák el a képet.

A nyughatatlan kópé — vesztére — megkönnyíti dolgomat, egy fürgé lendülettel megrovidíti köztünk a távolságot és a tőlem 60—70 lépésnyire gazos környezetéből magasan kimeredő csupasz, száraz faváz legfelső ágára telepedik, öt-hat méternyire a föld fölött. Ott szép, tiszta célja a golyónak. Sötét körvonalainak háttere a sárgán fénylő, derült égbolt.

Megvárom, amíg a maga módja szerint megint dalolni kezd, megcélzom a távcsővel, a lövés pattan, s a szerelmes kis lovag lefordul az ágról, lezuhan és elmerül a fűben.

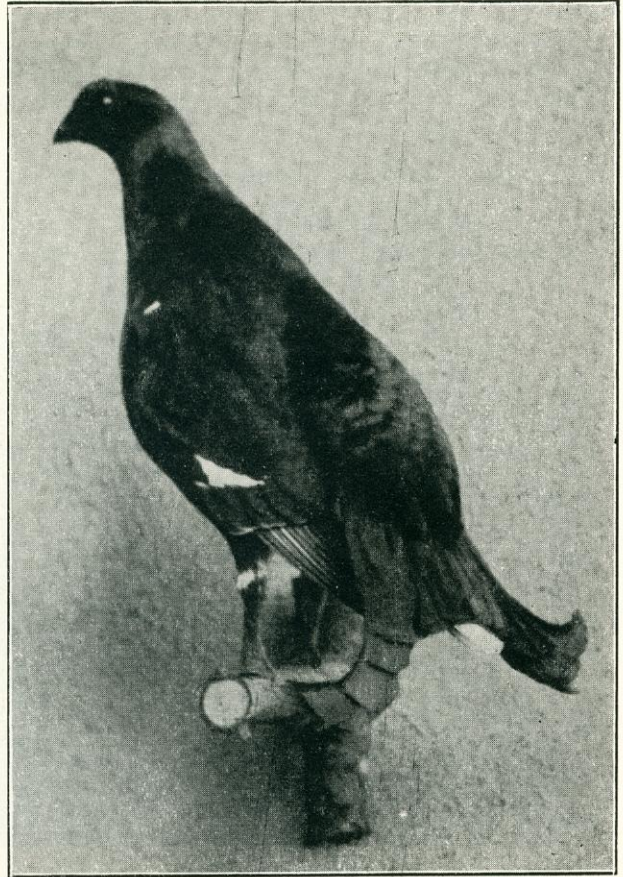
Az erdőőr mosolyogva fejezi ki elismerését és el akar menni érte. Megkínálom egy szivarral, magam is rágyújtok és azt mondom, maradjunk csendesen helyünkön, hátha még sikerül a nyírfajdok nászéletének valami kedves jelenetét ellesnünk. Hiszen a lelőtt kakason túl, a lejtőn velünk egymagasságban, még javában gurulyáz a másik, sőt rézsút lejjebb a harmadik.

Eltelik még egy negyedóra, felkel a Nap, és három irányból hallik a kis kakasok élénk furulyás hangja. A vadászterület gazdája tegnap este búcsúzás közben ugyan nagy kedvesen azt mondta, hogy akár kettőt is lőhetek, ilyen szándékom nincsen, csak látni, nézni szeretném még bohókódásukat.

Ez a kívánságom hamar teljesül. Kísérőm ujjával megbök és fedezékünk egyik nyílásán kifelé mutat. Kikandikálok a lyukon és alig tíz lépésről, egy alacsony kis fenyő tetején, megpillantom az éppen odaérkezett egyik kakast. A fiatalabbak közül való, mégis mindjárt bátran kezd dörögni. Meg-megrázkódik, felfuvalkodik, végefelé szélesedő, szétterült, de még csak alig lantalakúvá kunkorodó farkát felbillenti, nyakát kinyújtva, fejével bólogat — szeme fölött kétoldalt szinte virít vastag, piros szemöldöke — hol sziszeg, hol rövideket rukkant, hol hosszasan gurulyáz és felelget a valahol lejjebb hasonlómód szavaló társának.

Csendesen kiveszem tokjából a fényképezőgépet, rákapcsolom lencséjére a sárga fényzűrőt — hiszen már ragyog a napsütés — és takarásunk

fényögallyait óvatosan széthajtva, készülök a kedves képet elkapni. Ámde hirtelen suhogás, sziszegés, szárnycsapás, zörgés nyomán néhány pillanatnyi vad kavarodás támad, s a kis kakas . . . eltűnt. A szemmel alig kísérhető felfordulás olyan gyorsan pergett le, hogy már csak a megváltozott helyzeten lepődünk meg. Egy erőszakos vetélytársa valahonnan jövet, nekirontott a vidáman

A kitömött nyírfajdkakas.
A szerző felvétele.

nótázó legénykének, ez ijedten levágódott néhány közeli kis fenyő alá és rajtuk túl menekülve, elszállt, goromba támadója pedig — mint aki jól végezte dolgát — oldalt kanyarodva, felgallyazott ugyanannak a száraz fenyőváznak ugyanarra az ágára, amelyről félórája lelőttem a környék alighanem legderekabb gavallériját.

Megisméltődik a félórával ezelőtt látott életkép, még ragyogóbban világító, még sárgábban vakító háttérrel. A körülmények lövésre csábítanak. Amikor a harcias kis betyár keresztbe fordulva, dörögni kezd, ismét pattan a »Tell«, s a golyó átjárja szerelemhevítette, kakasvirtusdagasztotta kis mellét. Már csak néhány tolla lebeg a helyén. Lepottyant kimúlt, már kihűlő másik vetélytársa mellé.

Kimászunk sötéten árnyékos búvóhelyünkől, jölesik fölöttünk szabad eget látni, felvesszük az egymástól kétarasnyira a fűbe süppedt, fémesen csillogó két szép madarat, felfüggesztjük őket arra a száraz fenyőpöznára, amelynek tete-

jéről utoljára tilinkózták a koratavaszi deres reggelbe igényüket az életre s a szerelemre, és a jól sikerült hajnali les emlékére néhány fényképet készíték róluk.

Közben hallgatjuk a harmadik és negyedik kakas dürgését, majd messziről meglátjuk az egyiket, amint a hegyoldal felső részéről egy tyúk nyomában szárnyrakel, magasan a vágás fölött elhúz, tőlünk 400 lépésnyire a szomszédos völgyben sötétlő öreg fenyves napsütötte egyik

legmagasabb csúcsára száll és onnan hirdeti messzire elhallatszó hangos szóval, hogy övé a világ, a tavasz és a tyúkok szende népsége.

A hegyháton át — amerről éjjel jöttünk — ballagunk visszafelé. Reggel 6 órakor a tetőn járva és megint a távoli Magas-Tátra fenséges látóképében gyönyörködve, még egyre hallok, légvonalban vagy félkilométerről, a megmaradt két kis kakas szüntelen gurulyázását: — Lurulu... lurulu... lurulu...

A *Vysova* nevű szepességi hegytető háttére a Magas-Tátra havas csúcsainak csipkés sora. A szerző felvétele.

RÖVID KÖZLEMÉNYEK

Életkölcsonosságnek nevezzük a különbözőfajú szervezetek együttélését abból a célból, hogy az egyik a másik rovására hasznot húzzon, vagy pedig kölcsönösen hasznára legyenek egymásnak. A természet tudományok fejlődésével az életkölcsonosságnek, az együttélésnek egyre több példáját ismerjük meg. A laposférgek osztályának egyik rendje az örvényférgek (*Turbellaria*). Ezek néhány milliméter, esetleg egy-két centiméter nagyságú, általában hosszúak, tojásalakú férgek, első alrendjük a bélnélküli-örvényférgek (*Acoela*). Jellemző rájuk, hogy bélcsatornájuk nincsen, csak szájnyílásuk van; a táplálékot a testük belsejét kitöltő nagy sejtek emésztik meg. Ebbe az első alrendbe tartozik a *Convoluta paradoxa* nevű örvényféreg. Keeble angol tudós kimutatta, hogy ennek a testében alga-sejtek vannak, ezek csakis ott tudnak szaporodni. Viszont a *Convoluta paradoxa*-nak is szüksége van az alga-sejtekre, mert ha nem jut táplálékhoz, ezek révén

jut a gazdájuk bomlástermékeiből és a légkör szénsavából készített szerves anyagokhoz.

Régi megfigyelés a remeterák (*Eupagurus bernhardus*) és a tengerirózsa (*Calliactis parasitica*) együttélése. A remeterák üres csigaházat választ lakásnak, a lassúmozgású tengerirózsa a csigaház tetejére telepszik és a gyorsabb mozgású remeterákkal viteti magát táplálék-dús helyekre. A tengerirózsa viszonzásképpen mérges csalánszerveivel távoltartja a rákot támadó halakat

A gályatartóhal (*Echeneis*) nevét onnan kapta, hogy hajókra, gályákra tapadva találták. A makréla-félék (*Scombridae*) családjába tartozik. Legismertebb a Földközi-tengerben is élő közönséges-gályatartó (*Echeneis remora*) és különösen az Indiai-óceánban honos fehérhasú-gályatartó (*Echeneis naucrates*). Előbbi húsz—huszonöt centiméter hosszú, utóbbi megközelíti az egy métert. Nemcsak hajókra, hanem nagyobb halakra is tapadnak. Gyakran találhatók cápák testére szívódva. Ilymódon nagy távolságokra, olyan területekre jutnak el, ahol elég táplálékot találnak.

A mélytengeri kutatás olyan halakat hozott felszínre,

amelyeknek testén, nem egyszer a szájuk elé nyúló ormányszerű kinövésen, világító baktériumok vannak. Eseményi példája ez a mind a két félre hasznos együtt-élésnek. A világító baktériumok adta fénynél a mélytengeri halak táplálékot találnak, s ebből, valamint a felkavart iszap parányi szerves anyagaiból jut a világító baktériumoknak is.

Harcos Jenő dr.

A görögszéna, mint gyógynövény. A görögszéna Ázsiában és Európa déli részein honos fajtáját (*Trigonella elatior*) már *Dioskorides Pedanius* (Kr. u. 20—80 között) említi a gyógynövényekről írt ötkötetes munkájában és *Lotos agriosus*-nak nevezi. Európában és hazánkban is a Földközi-tenger, különösen az Adria partvidékén, Dalmáciában és Istriában honos *Trigonella foenum graecum*-ot ismerték és használták, mint gyógynövényt. A XV. században a hírneves olasz orvos, *Ferrari da Grado* a franciák királyának, XI. Lajosnak aranyerek okozta fájdalmai enyhítésére a következő összeállítású ülőfürdőt rendelte: lenmag, görögszéna, meztelen csigák. Ezeket kétsajtárnyi vízben addig kellett főzni, amíg párolgás következtében az egész kutyvalék egyhatodára nem csökkent. Ebbe a fürdőbe ültették a királyt négy órahosszra. Természetes, hogy a »csodaszer« mitsem ért. A görögszénát nálunk több néven ismerik. Ilyenek: görögbab, lepkeszeg, bakszarú, bakszarv. Erős szaga miatt illatszert készítésére is használták. Két évszázaddal ezelőtt becses gyógynövény volt; gyógyhatásáról a következőket olvashatjuk: »Görög széna, levelecskéit szedd meg, minekelőtte a magok belőlök ki-pördüljenek, fejtse ki a magokat belőlök, melyeknek ilyen hasznát veheted: Ha azon magokat mézes vízben meg-főzöd, és azt iszod egynehányszor, gyomrodból, béledből mindenféle undokságot, vért és sárt ki-hányat, a bélnek és hasnak fájását meg-gyógyítja. Ha Pünkösdi havában meg-szeded a Görög széna füvet, és azzal fürdőt csinálsz, igen hasznos a fővényben szenvedő betegnek. Ha magvát kővér tehén hús lében meg-főzöd, és kristért csinálsz, bizonyos orvossága a kólikának. Ha meg-tört magvának lisztjét kénkövel és salétrommal etzetben össze-főzöd, frantzóságot és koszt meg-gyógyít.« Amint látjuk, a görögszénának sok gyógyítóerőt tulajdonítottak s majd kétezer évig használták, mint gyógynövényt. Ma már a feledés homálya borul rá s az orvostudományban csupán történelmi érdekessége van.

Harcos Jenő dr.

A csengőfű. A hazánkban mindenütt található csengőfű (*Hypericum perforatum*) több néven ismeretes, mégpedig mint közönséges orbáncfű, vérfű, lyukaslevelűfű, csengőlinka, patikai-csengővirág. Szentivánvirágnak is nevezik, mert a népi babona szerint, ha Szent Iván éjjelén szedik, megvéd a gonosz szellemek, kísértetek, boszorkányok ellen. Régi népies gyógynövény, sőt virága valamikor a hivatalos gyógyszerek között is szerepelt, mint a Szent János-olaj (*Oleum Hypericum*) egyik alkotórésze. Ezt a szép, vérvörös olajat sérülések és vérhas gyógyítására használták. A virágok forrázatát jónak tartották bélférges elűzésére és tüdőmegbetegedések gyógyítására is. Használatának régi leírása a következő: »Csengő fűnek a ki hasznát akarja venni, szedje meg Sz. Jakab havának közepe táján. (néhutt a Magyarok ezen füvet likas levelű fűnek hívják). Ki-fatsarni, levét venni a csengő fűnek, és a kórságosoknak, vagy nyavalyatörőknek mindennap innyok adni (akár azok ifjak, akár idősök) igen hasznos. A csengő fűvel meg-főzött bort innyá jó méreg ellen, fővény ellen, hideg-lelés ellen,

Sciatica vagy farsába ellen, a vér pökést-is meg-állítja; az égett tagoknak gyógyítására a csengő fűnek össze-törött levele és magva, ha az ember reájok köti, bizonyos orvosság; ha a kábult, vagy esztelenségre hajlandó ember a csengő fűnek vizét iszsa, magához tér. Ezen fűből csinálják a Patikáriusok a veres olajt ilyen formán: a csengő fűnek tiszta virágját meg-szedik (a mint említünk) Sz. Jakab havában, üvegbe rakják, olajt töltenek reája minekutána a fa olaj a csengő virágnak erejét magához szívta; azon olaj ki-nyílt sebet össze-forraszt, fül fájást, égést gyógyít. Az ember ágyékának, hólyagjának, köldökének fájását meg enyhíti, ha az említett tagokat azon olajjal meg-keni. Ma már e kiváló gyógyhatások egyikét sem ismeri el az orvostudomány.

Harcos Jenő dr.

KÖNYVEKRŐL

Fehér Jenő: Időjós állatok és növények. 140 oldal, számos képpel. Budapest, 1943. Béta kiadás.

Időjárásunk alakulása sok tényezőtől függ. Az időjárást befolyásoló valamilyen tényezőnek vagy tényezőnek uralomra jutása szabja meg, milyenre fordul a legközelebbi órákban vagy napokban az idő. Természetesen a tényezőknek viaskodása az uralomért már jóval az időjárás megváltozása előtt folyik még olyan esetben is, amikor például derült, forró nyári délután látszólag minden átmenet, minden nekikészülődés nélkül hirtelen kitor a zivatar.

Az időváltozást a növény, az állat, sőt maga az ember is előre megérzi. Vagyis az élőlények érzékeny szervezete már az időjárást befolyásoló tényezők harcáról is tudomást szerez, sőt legtöbbször azt is pontosan előre megérzi, melyik kerekedik felül. Ezek a megérzések az állat és növény többnyire a rendestől eltérő viselkedésében nyilvánulnak meg. Magunkra pedig hol nyomasztó, leverő, hol élénkítő, frissítő hatással vannak, esetleg tagjaink sajgása, vagy más jelek figyelmeztetnek az időváltozásra. Az állatok és növények e szokatlan viselkedését már a régiek is megfigyelték és igyekeztek belőle az időt előre megjósolni. Kivált a nép körében manapság is meglehetősen elterjedt az időjóslás az állatok és a növények viselkedéséből.

Fehér Jenő kis könyvében összeállította az időjós hírében lévő eddig felkutatott állatokat és növényeket és elmondja, milyen viselkedésükből, milyen időre lehet következtetni. Jórészt a régiek írásait, főképen a népi megfigyeléseket veszi alapul, itt-ott saját észlelését is beleszövi, és ahol módja van rá, iparkodik a megfigyeléseket a tudomány fegyvereivel támogatni. A szerző minden időjóslásban lévő állatot számbavett. Véleményünk szerint azonban a tárgyalt állatok sora nem lehet teljes; hiszen az időváltozás alkalmasint minden élőlényre hatással van, csakhát e hatás megnyilvánulását a kutatók eddig igen szórványosan tanulmányozták. Legnagyobb részben pusztán népi megfigyelésekről tudunk, a nép pedig természetesen elsősorban a szeme elé gyakrabban kerülő közönségesebb állatokat és növényeket figyeli.

Érdelem a szerzőnek, hogy ezeket a népi megfigyeléseket összeszedte és igyekezett a rájuk tapadó hiedelmeket, babonákat lehetőleg lenyesegetni. Mondanivalóit azonban több gondnal, kevesebb pongyolással és jobb magyarsággal adhatta volna elő. Az ember szinte meg-

döbben az ilyen szörnyű szavakon: *felérez, leellenőriz, felokosít, holtbizonyos, belegyöződik, nekítürközik, rugóldozanak, hurcolásznak, elősokasodnak, elősereglés,* továbbá az ilyen erőltetett, mesterkéltségek, magyartalan kifejezéseken: *úgy vélek hozzája, tanulmányos kutakodás, hol van a bezegje a dolognak, vélebsen hitelek, vélek hozzája, sergéspergés, táplálékul szolgál, könnyen feltekinthető.* Valahogyan furcsán hangzik a *primitív vadember* és a *pusztaságos róna* kifejezés is.

Miskolczi Gáspár könyve — amit különben a szerző is jelez — 1769-ben, tehát százhetvenöt évvel ezelőtt jelent meg. Egy helyen mégis azt olvassuk: »...vagy százötven esztendővel annakelőtte a jó, öreg Miskolczi Gáspár...«, néhány lappal hátrább pedig már azt írja: »...Miskolczi uram jó néhány száz esztendő előtt...«, öt lappal hátrább ismét megemlíti: »...a jó Miskolczi Gáspár uram kétszáz valahány esztendeje már...«, végül, hogy tökéletes legyen a pontosság, néhány lappal hátrább megint azt hirdeti: »Az' Egy jeles vadkert' jó valahány száz évvel ezelőtt...«. Szentjánosbogár és mécsbogár nem ugyanaz. A pókfonal nem olyan gyenge, amilyennek a szerző szavaiból hinni lehetne. Ha a pók hálója elrongálódik, többször is pótolni tudja és nem kell »Takarékoskodnia... mert egy újabb háló készítésére már nem igen telik«. A keresztespók Herman Ottó szerint négyszer újíthatja meg hálóját anélkül, hogy közben táplálkoznék, s közben 72 méternyi fonalat ereszt. Az irodalom nagyobb teljesítményeket is említ. A szerző is valószínűleg tud erről, mert amikor külön a keresztespókról szól, azt írja: »Ha a pókok új hálót kezdenek építeni...«. Még több hasonló következetlenséget, elírást említhetnénk.

Abban sincs következetesség, hogy a tárgyalt állatok közül csak néhányat említ latin nevén is, a növények közül már többet, de nem valamennyit. Az ilyen latin nevet: *Taraxacum officinalis* pedig szeretnők a sajtóhibák világába utalni.

A képek javarészét, véleményünk szerint, túlságosan kicsire szabták, erről bizonyára nem annyira a szerző, mint inkább a kiadó tehet. Egy helyen azt olvassuk: »A városi ember összetéveszti a darazsat a méhhez, vagy a méhet a darázzsal.« Ezen a talán kissé túlzott állításon könnyen lehetett volna segíteni, ha megfelelő képeket kap az olvasó. A méh, darázs és dongó kép azonban a fogalmakat még jobban összekuszálja.

A könyv furcsa keveréke a népszerű tudományos és nyelvezetében a legtöbb helyen túlságosan népieskedő, könnyebb írásnak. Gondosabb munkával egész takaros könyv lehetett volna belőle.

Szalay László dr.

Felföldy Lajos dr.: *Növényzociológia.* (Bevezetés a geobotanikai kutatás módszertanába.) Györffy Barna előszavával. 133 oldal, 12 képpel. A szerző kiadása. Debrecen, 1943. Ára 8 pengő. Megrendelhető a szerzőnél: Debrecen, Hadkézi-utca 36.

Talán nincsen még egy olyan vidéki városunk, amelyben annyi értékes tudós, író és művész él, mint Debrecenben. Mindig szinte példaszerű városa volt a növénytanak, mert olyan hagyományt adó ősei vannak, mint *Fazekas Mihály* és *Diószegi Sámuel*. Ott alakult ki az első növénytanai munkaközösség is *Soó Rezső* vezetésével. Nem véletlen tehát, hogy e »nagy alföldi főváros« egyeteme adja az első magyaryelvű összefoglaló növénytantársulástani munkát, miként az sem véletlen, hogy ennek a kítűnő, hízagpótló munkának *Soó Rezső* egyik legfiatalabb tanítványa a szerzője.

A magyar növénytantársulástani kutatás még igen fiatal, ezért megvan a lehetősége annak, hogy e tudomány a különleges magyarföldi viszonyoknak megfelelő és alkalmas módszereket fejlesszen, és ne az idegen országokból átvett előírásokat alkalmazza a magyar föld növénytantársulástani kutatásában is. Ennek a feladatnak felel meg a szerző munkája, mégpedig igen szép eredménnyel.

A szerző könyvét megírva, hármas célt tűzött ki. Elsősorban a magyar növénybúvár-társadalomnak sietett segítségére vele. Sokan vannak különösen a vidéki tanárok, tanítók és orvosok között, akik szívesen végeznének növénytantársulástani munkát, de a módszerek ismerete nélkül el sem tudnak indulni, arra pedig, hogy a terjedelmes külföldi irodalmat végigbongésszék, sem alkalmuk, sem idejük nincsen. Másik célja a szerzőnek az egyetemi és főiskolai ifjúság megsegítése volt. A növénytantársulástannak egyre nagyobb szerepe van nemcsak merőben tudományos, hanem mező- és kertgazdaságunk és főképen erdészetünk terén is. Az egyetemen és a főiskolákon is egyre részletesebben tanítják, viszont tankönyv eddig egyáltalán nem volt. *Soó Rezső*-nek volt egy sokszorosított, igen tömör jegyzete, ez azonban csak az előadások hallgatásával vált közérthetővé. A szerző harmadik célja a nem növénybúvár, más tudományággal foglalkozó szakembereken és az általános műveltségű érdeklődő embereken olyan szakmunkával segíteni, amely a jobb, pontosabb és fejlettebb tudományos élet érdekeinek és követelményeinek is megfelel.

Ez a hármas cél adja meg a könyv jellegét. A szerző tankönyvet állított össze, amelyben került a szigorúan tudományos, száraz írásmódot. A szöveget, ahol csak tehetette, a magyarföldi viszonyokból vett példákkal, hasonlatokkal bővítette. Ez a könyv a növénytantársulástani módszereknek rövid, korszerű és közérthető foglalat. Nemcsak az egyetemi ifjúságnak, de minden tanárnak segítőtársa kell, hogy legyen.

Bízunk abban, hogy ez a könyv, *Soó* egyetemi tanár iskolájának egyik kései hajtása, úttörő feladatát teljesíteni fogja és olyan sikert és megbecsülést ér el, amilyet a szerző valóban megérdemel.

Rásky Klára

ÁLLATKERTI HÍREK

BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYKERTJÉNEK KÖZLEMÉNYEI

A várom az állatkert legérdekesebb épületeinek egyike. Meredek sétatút vezet a komor falak közé, a torony falából kimeredő lándzsa csúcsán vasból kovácsolt, rozsdás lámpást nyikorgat a szél. A középkori lovagvárak rejtett kinzókamráinak és vesztőhelyeinek emléke — ahol éhes vadállatok várták az elítélt áldozatot — elevededik fel a nézőben. A füstös, mohos falak évszázados multra utalnak, pedig az omladozó tornyok terméskövekből faragott falába az építőművész gondos keze helyezte az örök időkre emlékeztető ágyúgolyókat.

Az épület csak harminchat éve épült, amikor a Székesfőváros vette át az állatkertet és rendezte be művészi tervek szerint. A beomlott boltozatokat utánzó, épségben maradt árkádok ívek alatt, erős vasrácsok mögött eleinte farkasok, rókák, hiénák, borzok, sakálók, hollók és bag-

Az állatkerti várrom. *Haller László dr. felvétele.*

lyok voltak. Később a hollók helyére vadmacskák kerültek, és ahogyan az állatkert népesedett, a várrom férőhelyeit is bővíteni, átalakítani kellett. Nyestek, nyusztok és ormányosmedvék lettek az új lakók és évekig szórakoztatták látogatóikat bohókás mozdulataikkal. Később a rom lábánál lejtő domboldalra is szükség volt. Az állatkert igazgatósága bekerítettte, cementvályúban mesterséges hegyipatakot vezetett át rajta és a taráncszarvasokat telepítette oda.

Néhány évvel ezelőtt megint megváltozott a domboldal képe. A taráncszarvasok közül már csak egy él, és mivel az elhullottakat a háború alatt nem pótolhatjuk, juhokat telepítettünk helyükre. A várrom alján elkerített helyen most három érdekes juh fajta él. A feketefejű szomálijuhok csak a nyári hónapokban láthatók ott, télen fűtött állatházakban vannak, mert hazájuk a meleg égőv vidéke. A fehér- és feketerackák a Hortobágy különlegességei. Különösen a feketerackák érdekesek, mert kevés van belőlük, s ezért szaporításukra az állatkertben is nagy gondot fordítottunk.

A farkasok száma, a kárpáti erdőrengetegek visszacsatolása óta, öröndetesen gyarapodott. Az állatkerti születésű satnyább öreg példányokat vadon fogott farkaskölykökkel cseréltük ki. Mellettük a rókák és a borzok már régi lakói a várromnak. Az ezüstrókák sajnos csenevészek, mert felhívásukra csak a háború után gondolhatunk. Egy magányos sakál és egy foltoshiéna tarkítja még a várrom mesterséges sziklaodúit. Barátságatlanok, bizalmatlanok, évek hosszú sora óta sem tudtak megbarátkozni látogatóikkal. A rom lakatlan barlangjaiban újabban néhány mosómedve is kapott ideiglenes szállást, a nőtények zavartalanul nevelhetik ott újszülött kölykeiket.

A tavaszi nap józanító fényében lefoszlik a varázs a várrom füstös tornyaitól, de szürkülettel, amikor a farkasok, a sakál és a hiéna panaszos kardala kíséri útját a lenyugvó napot, az ódonnak látszó komor falak ismét kísérteties homályba burkolóznak.

Haller dr.

A kövirigó (*Monticola saxatilis* L.) a feketerigóhoz hasonló nagyságú madár. Hímje rigóink között a legszínesebb. Feje, nyaka, háta hamvaskékesszürke, szárnya barna, teste alsó része élénk rozsdavörös, hátaközepe fehér, csőre fekete, lába vörösszürke. A tojó felül barnás, alul fakó sárgásbarna alapon fekete hullámvonalakkal tarkázott.

A kövirigó Európa déli részében, Ázsia nyugati és középső részében, Szibéria déli vidékein, Kína északi felében honos. Sziklás hegyvidékeken fészkel, de a magasabb hegységeket nem kedveli. Ezer méternél magasabb területeken ritkán látható.

Hazánkban Erdélyben a leggyakoribb. A Mátrában és a Bükkben is megtaláljuk. A Bakonyban és a Mecsekben is fészkel. A Pilisben is van belőlük. Itt-ott a budai hegyek között is előfordul. A Pilisbe március végén, április elején érkezik és május közepétől már félig kitollasodott fiókái vannak.

A kövirigó különböző férgekkel, rovarokkal táplálkozik, tehát hasznos madár, ezért a madárvédelmi törvény védi.

Állatkertünkben kövirigót mindig tartunk. Pelyhes fiókáinkban szerezzük be őket, s amikor megnőttek, a madárház egyik röpdéjébe kerülnek. Nyáron néha tizenöt-húsz fiatal példányunk is van. Általában csendesen, nyugodtan viselkedő madarak, de nagyobb számmal együtt csak a következő tavaszig gondolhatjuk őket. Párzás idején ugyanis összeférhetetlenek, verekedők. Naphosszatt üzik-hajtják, sőt el is pusztítják egymást. Ezért a multban csak néhány párt tartottunk meg, a többi külföldi állatkertekkel kötött csereüzletek kapcsán forróégővi madarakért adtuk oda.

Kövirigó (*Monticola saxatilis* L.). *Dobay Zs. festménye.*

A kövirigó éneke igen kellemes, változatos fuvolózóhangú, ezért a madárkedvelők sokra becsülik. Németországban igen keresett kalitkamadar.

A kövirigó a fogságot elég jól tűri, sőt kellő gondozás esetén szaporodik is. Táplálása azonban — mint a rovar-evő madaraké általában — költséges, a mai viszonyok között pedig alig leküzdhető akadályokba ütközik.

Szombath

A szövőmadarak a pintyfélék rokonai. Afrikában, Madagaszkár-szigetén, Indiában, Ausztráliában és az ausztráliai szigetvilág egy részén mintegy ötszáz fajuk él.

A szövőmadarak fűszálakból, falevelek ereiből, pálmaháncsból gömb- vagy görebalakú fészket szőnek. Fészkiük szabadon csüng le az ágakról, vagy pedig villásan elágazó gallyak közé van erősítve. Egyes fajok fészkének bejárata alul van, másoké oldalt nyílik. Csapatosan együtt élnek, helyenként ezrével fészkelnek. Egy-egy fán néha száznál több fészek van. Magányos fészkek igen ritkán látható.

A természetbúvárok a szövőmadarakat két alcsaládra osztják. Az egyikbe az igazi szövőmadarakat, a másikba pedig a szövőpintyeket sorozzák. A szövőmadarak és

Feketefejű-szövőpinty (*Ploceus melanocephalus*).
Veszényi Elemér festménye.

a szövőpintyek csaknem mind színpompás madarak. Egyesek egész évben megtartják díszes tollazatukat, mások csak szaporodásuk idején színesek, egyébként egyszerű tollruhájuk van.

Állatkertünkben a szövőmadárfélék a madárház egyik tágas röpdéjében láthatók. Nyár elején — amint az időjárás arra való, — külső röpdéjükbe is kibocsátjuk őket, és őszi tetszésük szerint ki- és beröpködhetnek. Béke idején a röpdében gyakran tíz-tizenöt különböző szövőmadárfajunk volt, számuk pedig a százat is meghaladta.

A szövőmadarak a fogságot általában elég jól tűrik, de van közöttük sok kevésbé ellenálló faj is. Utóbbiak

négy-öt évnél tovább ritkán élnek. Állományunkat általában ötévenként újítottuk meg. A legutolsó szállítmányt uylóc évvel ezelőtt kaptuk. Egyelőre új beszerzésről szó sem lehet.

A szövőmadárfélék közül több faj a fogságban is szaporodik. Egyes madárkedvelők ezen a téren igen jó eredményt értek el. Állatkertekben ez, sajnos, bajosan sikerül. A röpdében a sok különféle faj különböző időben fészkel, s a fészkelőket a többi madár folyvást háborgatja, fészkiüket szétbontja és tojásukat — ha már van — összetöri.

Szombath

Zsákmányolt kétpúpú-teve az Állatkertben. Különös örömet szerez igazgatóságunknak mindig, amikor az Állatkert egyébként is érdekes napi postájával táborilap érkezik. Vajjon mivel lehetünk segítségére hazájukért messze Oroszországban küzdő derék honvédeknek. Olvasnivalóra van-e szükségük vagy felvilágosításra valamely állatfajról, amelyet honvédünk ott pillantott meg először a távoli idegen országban? Soronkívül igyekeznünk ezeknek a kis kérelmeknek eleget tenni.

A többi levél között ismét egy zöld táborilap fekszik előttünk. Érdeklődve vesszük kézbe és egyre fokozódó figyelemmel olvassuk. Ezúttal nem kéressel fordulnak hozzánk, hanem értékes ajándékot kínálnak nekünk: »Néhány hónappal ezelőtt az oroszoktól egy kétpúpú-tevét zsákmányoltunk. Az Állatkertnek óhajtjuk ajándékozni, de szükséges, hogy az Állatkert a teve hazaszállítására az engedélyt az illetékesektől megszerezze. B... ezredes.«

Már hogyan vennénk szívesen a kedves figyelmességet! Máris gépben a papír. Röviden előadva a dolgot, terjesztjük elő kérelmünket, hogy a teve az Állatkertbe kerüljön.

Alig múlik el néhány nap, máris távirón értesít bennünket az ezredes úr, hogy az engedélyt a teve hazaszállítására megkapta és a legközelebbi szabadságos vonattal útnak indítja.

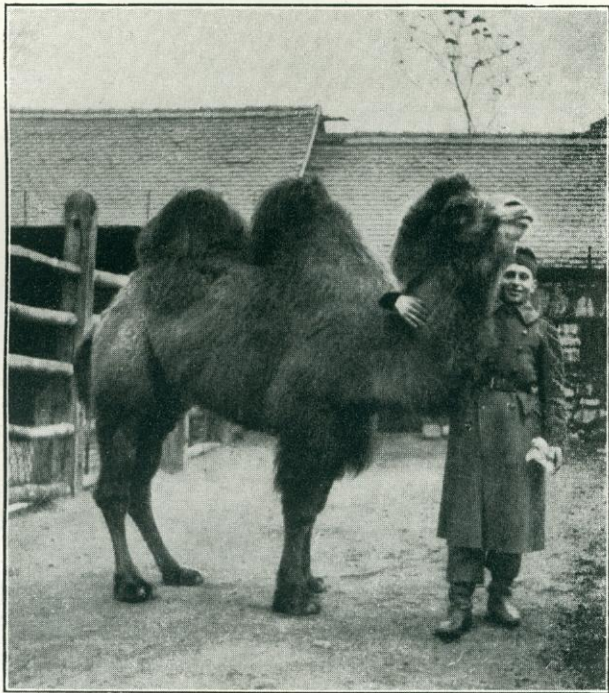
Néhánynapi utazás után, február 25-én a teve megérkezett. Szépen fejlett gondozott állat. *Biró János* honvéd egyik ápolónk segítségével kísérte be új otthonába. A derék honvéd elmesélte, hogy mintegy öt hónappal ezelőtt egy erdő átkutatása alkalmával akadtak rá. Magában, elhagyottan, térdig a magas hóba sűppedve, éhesen rága a fák kérgét. Valószínűleg az ellenséges csapatok teherhordó állata volt. Erre vallanak a két oldalán még ma is látható nyomok. A »Jónás«-nak elnevezett teve csakhamar a század kedvence lett. A honvédek etették, kényeztették, úgyhogy hozzánk már jól tápláltan, teljes erőben érkezett.

Feltűnő új tevénk viselkedése az emberekkel szemben. Ha valaki feléje közeledik — akár a legjobb takarmányral — annyira fél, hogy ordítózik. Talán ezért a szokásáért hagyták el az oroszok. Ki tudja, mikor és hol mutatkozott be neki az ember úgy, hogy csak félnie, rettegnie lehet tőle. Az állatkerti gondos ápolás következtében bizonyára hamarosan megismeri az állatszerető embert, megszűnik félelme és ellenszenvét ragaszkodás váltja fel.

A »Jónás« név azonban nem illeti meg, mert kanca. Ezért most a »Katja« nevet viseli. Érdeklődése az állatkerti tevék iránt igen nagy, ezért remélhetjük, hogy

jövőre ilyenkor egy kis tevével ajándékozza meg az Állatkertet.

Az Állatkert pártfogóinak hosszú sora tehát egy új pártfogóval, a m. kir. honvédséggel gyarapodott. Hálás köszönet derék honvédeinknek azért, hogy fáradtságos

Az Oroszországban zsákmányolt kétpúpú-teve.
Szabó József F. dr. felvétele.

és életveszedelmekkel teli kötelességük teljesítése közben sem feledkeznek meg hazájuknak a közművelődést terjesztő intézményéről. Budapest székesfőváros Állatkertjéről.

Szabó József F. dr.

Medvebocsok az Állatkertben. Mult év őszén négy barna medvebocsot kapott állatkertünk ajándékba. Mind a négy Erdélyből származik, ezek közül kettő egyvidékről, egy Láposbányáról, míg a negyedik pontos származása ismeretlen. A négy kis bocs úgy testalkat, mint szín, sőt természet dolgában is különbözik egymástól. Közülük egyik hosszú lábú, megnyúlt testű, míg a másik három alacsonyabb, zömökebb. Színük sötétbarna, a barna szín különböző változataiban. Az egyik majdnem fekete, a másik világosabb barna, míg kettőnél a barna alapszín mellett a nyakon fehér foltot találunk, amely leterjed a lapocka előtt a mellkas felső részéig, és így mint egy fehér nyakörv húzódik végig a nyakán. Valószínű azonban, hogy ez a fiatal korban jól látható fehér sáv nem minden medvénél marad meg egy életen át, hanem a kora halványodik. A mi sötétebb példányunknál is a foltok mindinkább elmosódottabbak és úgy látszik, hogy idővel el is tűnnek. Megérkezésük után helyszüke miatt a tigrisház sarokkifutójában helyeztük el őket. Az állatok azonban olyan rohamosan fejlődtek, hogy csakhamar nagyobb férőhelyről kellett gondoskodni és így kerültek jelenlegi férőhelyükre a középső medvebarlangba. Ezt a tágas kifutót ki is használják. Egy pillanatig sincs nyugtuk. Hol a mászófájuk tetején vere-

kednek, hol pedig a medencéjükben fürödnek. Úgy látszik, hogy a hideg nem akadályozza meg őket a fürdésben. Aki csak kifejlődött nagy medvét látott és figyelt meg, talán el sem hiszi, hogy a medve fiatal korában ennyire pajkos és játékos tud lenni. Körülbelül hat hónaposak lehetnek, amikor az állatkertbe kerültek. Azóta nagyot fejlődtek. Ápolójukat jól ismerik és szeretik. Ha bemegy kifutójukba, hozzá szaladnak, körülveszik és két lábra állva várják a kedvenc falatokat. Mindegyik jól érti a nevét, hívásra az emberhez jön. Természetük különbözőségét az etetésnél lehet jól megfigyelni. A két világosabb színű csak megfér valahogy egymással, a harmadik azonban nem tűri meg egyik társát sem a közelében, ez a leggorombább a három közül. A negyedik bocsot külön tartjuk, mert ő lesz hivatva a nyáron szórakoztatni mutatványaival közönségünket. Választásunk jónak bizonyult, mert a mackó nagyon szelid és értelmesnek mutatkozik. Ha nem is tanul olyan gyorsan, mint a csimpánzok, de nem marad sokkal mögöttük. Minden munkájáért külön jutalmat kíván, amit meg is kap. Nagyon szereti a cukros vizet, amit egy cuclis üvegből szív ki nagy szakértelemmel. Hogy mennyire tud gondolkodni, bizonyítja az alább leírt kis eset. Ápolója munka után a cukros-vizes üveget olyan magas polcra helyezte, amelyet a kis mackó még két lábra állva sem tudott elérni. Pedig nagyon izgatta a tele üveg. Sokáig kísérletezett eredménytelenül. Egyszerre csak nagy meglepetésünkre a férőhely sarkában levő ládát elkezdte húzni-vonni, addig amíg a polchoz nem toltta. Majd erre felmászott, az üveget levette és annak tartalmát nagy élvezettel kiszüröcsölte. Amint látjuk, van a kis mackóban furfang és reméljük, hogy úgy a barlangban

Az állatkert három medveboca.
Hölzel Gyula felvétele.

elhelyezett három kis bocsunk, mint a tanítás alatt álló még sok örömet fog okozni a látogatóinknak.

Szabó Ferenc dr.

Az állatkert ajándékozóí. 1943. december és 1944. január, február havában a következő ajándékok érkeztek az állatkertbe: *Beretz Péter dr.*-tól és *Matolay György dr.*-tól egy-egy rétisas; *Bárá Podmaniczky Endréné-től* kilenc kacagógerle; *ifj. vitéz Sághy Antaltól* egy havasi-

partfutó; *Farkas Ernőtől* egy tűzok; *vitéz Vedres Lászlótól* öt pávogalamb; *Berg Károlytól* és *Holzmann Károlytól* egy-egy kontyosréce; *Bihar Tibor dr.-tól* egy sárgabúbos-kakadu; *Mariay Barnabástól* egy nyárilúd; *Fogarassy György dr.-tól* három egerészölyv; *vitéz Főnyedéi Károly dr.-tól*, *Zoltán Bélától* és a *Székesfővárosi Kertészettől* egy-egy csonttollúmadár; *Szabó Mihálytól* két kacagógerle és egy fehérgerle.

Az 1943. december és 1944. január, február hónapokban beérkezett ajándékokat ezúton is hálásan köszöni

az Állat- és Növénykert igazgatósága.

AZ IFJÚSÁGNAK

FELEBREDTÜNK...

Írta **Garády Magda.**

Fényes aranylabdával angyalok játszottak fenn a mennyországban. Rezedazöld, zsálya- és levendulakék meg narancsszínű lengén libbenő ruháscakájuk olyan volt, akár nyári esők hétszínű szivárványa és víg, ezüstös kacagásuktól visszhangzott a gyémántesillagos birodalom minden kis zegzuga.

A nagy labdázás közepette, hogy-hogy nem, az égi játékszert Mályvácska, a pöttöm angyalka, — aki nevét nyilván hajnalpiros ruhájáról kapta, — kiejtette csöppnyi kezéből és átpottyant a mennyei kerítésen. Az aranylabda ráhullott az Úristen hószínű báránnyelűkkel díszített búzavirágkék palástjára. A sok fodrocska örömeiben elpirult és színe menten olyanná vált, akár a vadrózsa szirma.

Az angyalkák játéka meg csak gurult tovább... míg az erdőszélre nem ért. Hirtelen belekapaszkodott az egyik fa koronájába, ... bekukkantott a csendes álomba merült furesa ország ablakán... és elmosolyodott. Mosolya szertesugárzott a nagy fehér takarón, amely alatt erdőország aprajagyja az igazak álmát aludta.

Az erdő lassan kinyitotta szemét, ásított is egyet és nyújtózkodásától megmozdult minden.

Elsőnek a hóvirág kötötte csokorra fehér főkörtőjét és bujt elő téli takarója alól. Majd ibolyácska kandikált ki az ébredő világba és magára öltötte illatos kék köntösét. Kankalin anyó is előszedte a ládafiából csemetéi sárgafodros szoknyáscakáját, hogy kivasalja és ráadja a sok apróságra. Ők is szépek akartak lenni.

És amíg a sok tarka virág hozzákezdett az öltözködéshez, halk zsongás támadt a föld alól. Fényeshátú bogárkák világa, színesszárnyú lepkék serege dörzsölte a téli álmot szeméből, majd kiugrott ágyacskájából, hogy nekilásson a készülődéshez. Micsoda sürgés-forgás minden háznál! Katica-

bogárék új pirosfeketepettyes ruhájukat gombolták egymásra és nézegették magukat az erdő fényes tükrében, a vígan csörgedező kis patak kristályos vizében. A rózsabogarak sem maradtak el fénylő zöld mentéjükben. Cincércsalád csillogó harmattal pödörítette hegyesre bajuszát. Némelyik még sarkantyúját is összeverte örömeiben. Talán még táncra is perdül, hiszen a pirosszárnyú, tarkadolmányú sáskaszomszéd, Bogárország híres cigányprímása, javában hangolja hegedűjét. És, hogy egyedül ne húzza a talpalávalót, elküldte hűségese kis cselédjét, a cseresznyeszínű Futrinkát, a többi muzsikusért. Szöcske, tücsök és kabóca máris indul. Útközben rágyujtanak egy víg nótára, csak úgy visszhangzik a zombék!

S amikor már cinkéék és harkálykomáék, vörösbegyék és feketerigókék kiköltöztek kertek aljáról, házak tornácáról nyári lakukba, amikor túl a tengerekről szívrepesve tért vissza pacsirta, pintyöke, fecske, gólya, kakuk, az erdő ünnepre készült. Vendégeket várt. Oh, hogy örült nekik! Azt sem tudta, milyen pompával fogadja érkezésüket.

Sarjadó zöld fűből terített elébük puha pázsitzönyeget és tarka virággal hintette teli, s mert az égi aranylabda legurult susogó lombra, zörrenő bokrokra, pirosfehérpettyes gombákkal is kimintázta.

Elébük küldte a szitakötőket. Égszínkék és halványrózsaszínű szárnyukkal olyanok voltak, akár hulló virágszirmok. A sok piros, kék, fehér és sárga pillangó is az erdő szélére szállt és virágokra telepedve, várta érkezésüket. Zümmögő méhecskék kéksárgacsíkos ruhájukban feszítettek eléjük és a kacsafarkú pillangó is velük tartott.

Megszólt a gyöngyvirágok hívó csengetyűje is; és mert késtek, a kéklő harangvirág kondult hívásukra.

— Nem halljátok, gyermekek? — Az erdő hív és vár.

— Gyertek — susogják, zsongják, zümmögik felétek.

— Várunk — egyre hajtogatják tölgyek és hársak, jegenyék és fenyőfák dízsora, madarak muzsikája, virágok illata.

Gyertek, lépjünk be a természet szent templomába és adjunk hálát a Teremtőnek, hogy ilyen gyönyörűen felékesítette.

Csak szerkesztőségünknek megküldött könyvet ismertetünk

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem adunk vissza

Felelős kiadó: Nadler Herbert

Budapest székesfőváros házinyomdája — 48250

Felelős vezető: Klemm Árpád igazgató

IVÓKÚRÁK

A RUDAS GYÓGYFÜRDŐ PARKJÁBAN FELTÖRŐ

Hungária, Attila és Juventus

GYÓGYFORRÁSOK VIZÉVEL

A HUNGÁRIA ÉS ATTLA KÉNESFORRÁS

gyomor-, bélmegbetegedések, epe-, máj- és vesebántalmak gyógykezelésére kiválóan alkalmas

A JUVENTUS RÁDIUMFORRÁS

testi és szellemi kimerülés, korai elöregedés, véredényelmeszesedés kezelésénél igen jó eredménnyel használható

RÉSZLETES FELVILÁGOSÍTÁST NYUJT:

BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS GYÓGYFÜRDŐINEK
ÉS GYÓGYFORRÁSAINAK IGAZGATÓSÁGA

BUDAPEST, XI., KELENHEGYI-ÚT 4

A BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROSI

ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYKERTBEN

ÁLLANDÓAN SOK A LÁTVÁNYOSSÁG ÉS SZÓRAKOZÁS!

Az állatok enyhébb időben a szabad kifutókban, télen pedig az állatházakban láthatók. A kert területén: akvárium (tengeri és édesvízi állatokkal), kígyóház, pálmaház és terrarium, lovaglópálya, kocsizás. Két vendéglő, tejcsarnok. Az egész kertben szabad fényképezés

BELÉPŐDÍJ:

felnőtteknek 1·20 P, vasárnap 90 fillér

10 éven aluli gyermekeknek 60 fillér,

vasárnap 50 fillér

A Természet

A SZÉKESFŐVÁROSI ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYKERT TERMÉSZETTUDOMÁNYOS

KÉPES FOLYÓIRATA

LEGJOBB TANÁCSADÓJA, OKTATÓJA ÉS SZÓRAKOZTATÓJA
A TERMÉSZET MINDEN BARÁTJÁNAK ÉS KUTATÓJÁNAK

Megjelenik minden hó 15.-én

Előfizetési ára egész évre 10 pengő

Egyes szám ára 90 fillér

MUTATVÁNYSZÁMOT KÍVÁNATRA BÁRKINEK INGYEN KÜLD A „TERMÉSZET” KIADÓHIVATALA
BUDAPEST, XIV. ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYKERT